

FAS

Forskningsrådet för
Arbetsliv och
Socialvetenskap

LITE FAKTA

Vad innebär
FAS verksamhet?

DET HÄR ÄR FAS

FAS finansierar forskning som främjar människors arbetsliv, hälsa och välfärd.

FAS är en myndighet under Socialdepartementet.

FAS är en förkortning för Forskningsrådet för Arbetsliv och Socialvetenskap

FAS finansierar både grundforskning och behovsstyrd forskning på arbetslivsområdet och inom social- och folkhälsovetenskap. I vårt uppdrag ingår även ett samordningsansvar för forskning inom vissa områden. Dessutom ska FAS skapa förutsättningar för spridning av resultat och skapa dialog kring forskningsresultaten

Vi ska också identifiera områden för nya satsningar och utarbeta forskningsprogram i samråd med andra forskningsfinansiärer. Vi ska även öka nationellt och internationellt samarbete och utbyte inom forskarvärlden.

Den forskning som vi finansierar berör många människors vardag, till exempel arbetsmarknad, arbetsorganisation, arbete och hälsa, folkhälsa, välfärd och socialförsäkring samt omsorg och sociala relationer.

Forskningsfinansieringen från FAS uppgick år 2011 till 450 miljoner kronor.

EFFEKTER AV VÅR FORSKNING

FAS finansierar forskning inom en rad olika fält. Huvudområden är Arbetsliv, Folkhälsa och Välfärd. Här ges exempel från dessa tre områden.

GLOBALISERINGEN OCH ARBETSMARKNADEN

Vilka regler gäller när ett svenskt företag gör jobb utomlands? Hur hanterar man kollektivavtal över gränserna? Och hur påverkas arbetsrätten av utvecklingen i exempelvis asiatiska länder? Globaliseringen berör förstås den svenska arbetsmarknaden. Men hur? Det ska FAS-programmet ”Reglering av marknader och arbete” vid Stockholms universitet ge svar på. Programmet leds av professor Niklas Bruun.

Niklas Bruun

– Just nu är det till exempel mycket intressant att följa hur arbetsmarknaderna i utsatta europeiska länder påverkas av de ekonomiska stälbad de genomgår, det kommer få effekter även på övriga arbetsmarknader inom EU och på sikt troligen även

på EUs riktlinjer för arbetsmarknads- och socialpolitik, säger Niklas Bruun.

Formellt sett är arbetsrätt ett område där länderna har makt över sina egna regler. I verkligheten ser det dock annorlunda ut.

Det blir exempelvis allt vanligare att multinationella företag mer eller mindre skapar sina egna avtalsbaserade sociala förmånssystem, berättar Niklas Bruun. Syftet är både att underlätta administrationen och att göra förmånerna för de anställda mer likvärdiga.

– Det är krångligt för företagen att tillämpa många olika länders

regler och behandla sina anställda olika beroende på i vilket land de har sin anställning, säger Bruun.

Både myndigheter och arbetsmarknadens parter behöver förstå den här utvecklingen bättre.

FAKTORER FÖR VÄLMÅENDE HOS ÄLDRE

Hur ska vi bäst leva för att hålla oss friska länge? Påverkar övervikt? Eller kanske tidigare yrken och livsstil? Blir vi friskare eller sjukare och ser åldrandet olika ut för män och kvinnor?

Laura Fratiglioni

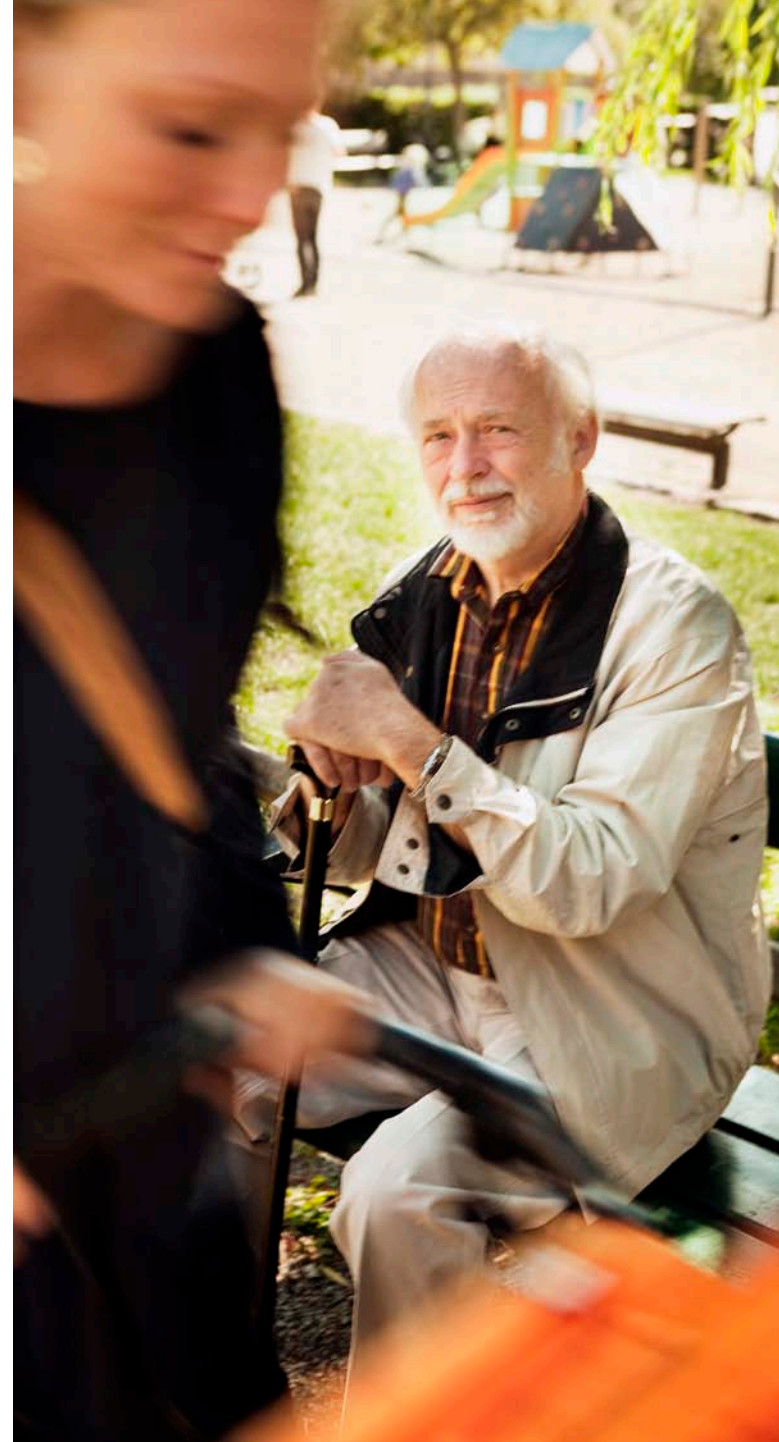
Aging Research Center (ARC) studerar äldres livsvillkor, hälsotrender och jämlikhet och levererar forskningsresultat som kan påverka många människor.

– Vi har sett att det finns tydliga samband mellan hjärt- och kärlsjukdom och diabetes tidigare i livet och demens på äldre dar. Nu vet vi att även övervikt i medelåldern ökar risken för demens, säger Laura Fratiglioni, professor på Karolinska institutet och chef för ARC.

Det handlar om livsstilsfaktorer på gott och ont. Den som är yngre kan på ett tydligare sätt själv påverka sin livsstil. Samtidigt vet man att en hälsosam livsstil också är en klassfråga.

Forskarna har hittat och bekräftat tydliga samband mellan vår livsstil och, framför allt, Alzheimers sjukdom – den vanligaste demenssjukdomen. Idag kan man med fog påstå att fysisk aktivitet, social och mental stimulans ger ett visst skydd mot demens.

Det betyder inte att en god livsstil är ett vaccin mot sjukdomen men om en sådan kan skjuta upp demensdebuten några år betyder

”Resultaten av forskningen har fått genomslag i regeringens familjestödspolitik”

det mycket för individen och även för samhället i stort.

ARC är ett FAS-centrum med långvarigt finansiellt stöd. Läs mer under uppslaget Finansiering från FAS.

FÖRÄLDRASTÖD HJÄLPER BARN

Föräldrar till barn med funktionsnedsättningar i Sverige löper ökad risk att drabbas av depression och försämrat välbefinnande jämfört med andra föräldrar. Detta framgår av forskning finansierad av FAS.

Fältet är komplext med stora individuella skillnader mellan föräldrar och barn. Men tack vare forskningsresultaten finns nu verktyg för att hantera problemen.

– Den här typen av forskning har betydelse för habilitering i hela Sverige, ja för allt arbete med att stödja barn med funktionsnedsättning, säger Margareta Nilsson som är verksamhetschef för Barn- och ungdomshabiliteringen i Region Skåne.

En granskning har gjorts av olika typer av stöd/interventioner till föräldrar till barn med funktionsnedsättningar. Alla studier pekar i samma riktning; föräldrastöd ger positiv effekt på föräldrars beteende, stress och psykiska hälsa men även på barnens beteende.

– Genom att stödja såväl föräldrar som syskon hjälper vi barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Vi vet nu att barnen är beroende av hur resten av familjen mår. I forskningsresultaten syns också att föräldrar har olika behov av stöd och vi måste således anpassa stödet efter individuella behov, säger Margareta Nilsson.

Resultaten av forskningen har fått genomslag i regeringens familjestödspolitik och forskargruppen med docent Malin Broberg vid Göteborgs universitet har gått vidare med projektet RiFS (Riktat FöräldraStöd).

FORSKNINGSOMRÅDEN

FAS forskning berör många olika aspekter av människors liv. Forskningen är indelad i tre områden; Arbetsliv, Folkhälsa och Välfärd.

ARBETSLIV

Hur vi arbetar och lever påverkar våra liv i hög utsträckning. FAS finansierar och initierar ett brett fält av forskning inom arbetslivets olika delområden. Exempelen på forskningsprojekt spänner från sjuk-skrivningspraxis, hjälp vid tunga lyft till arbetsmarknad för syn- och hörselskadade.

Många projekt handlar om arbetsmiljö men även arbetet i sig. Det kan exempelvis vara psykiska, fysiska, kemiska och biologiska risker – och förstås hur de kan undvikas och därmed skapa större säkerhet och bättre hälsa. Inom området studeras även hur sociala och ekonomiska villkor påverkar arbete och liv, liksom sjuklighet, åldersförändringar, kön och etnicitet.

Inom delområdet arbetsorganisation undersöks hur samspelet mellan människa och organisation förändras av allt från ny teknik till mer flexibla anställningsformer eller ökad kundstyrning. Det kan även röra sig om inflytande och kontroll i arbetet. Likaså finns exempel på forskning om könsrelationer och maktförhållanden på arbetsplatsen, exempelvis diskriminering, mobbning och utestängning.

Delområdet arbetsmarknad handlar om olika funktioner och regleringar, bland annat konsekvenser av internationalisering och rörligare arbetskraft. FAS forskning handlar även om matchning mellan utbildning och arbete, liksom stöd för arbetslöshet, arbetsoförmåga och socialt utanförskap.

FOLKHÄLSA

Vårt välbefinnande och vår hälsa beror på många saker. Vi påverkas av levnadsvanor, miljö, samhällsförhållanden och effektiviteten

i vårdsystemet – ur såväl fysiska som psykiska aspekter. Allt detta berörs i den forskning FAS stödjer och initierar inom området. Forskning kring psykosociala faktorerers betydelse för hälsan ingår också, liksom samspelet mellan riskbenägenhet och livsstilar kopplat till hälsan.

FAS bidrar även till studier av ohälsa och hur den ska förebyggas. Fördelning av ohälsa efter klass, kön, etnicitet, ålder och utbildning är också en del av forskningen.

Hälsoproblem under barndomen liksom åldrandeprocessen och åldrandets sjukdomar är andra exempel inom området. FAS stödjer också forskning om handikapp och funktionshinder, studier av bruk och missbruk av alkohol och andra droger och studier av skador och prevention i olika sammanhang.

VÄLFÄRD

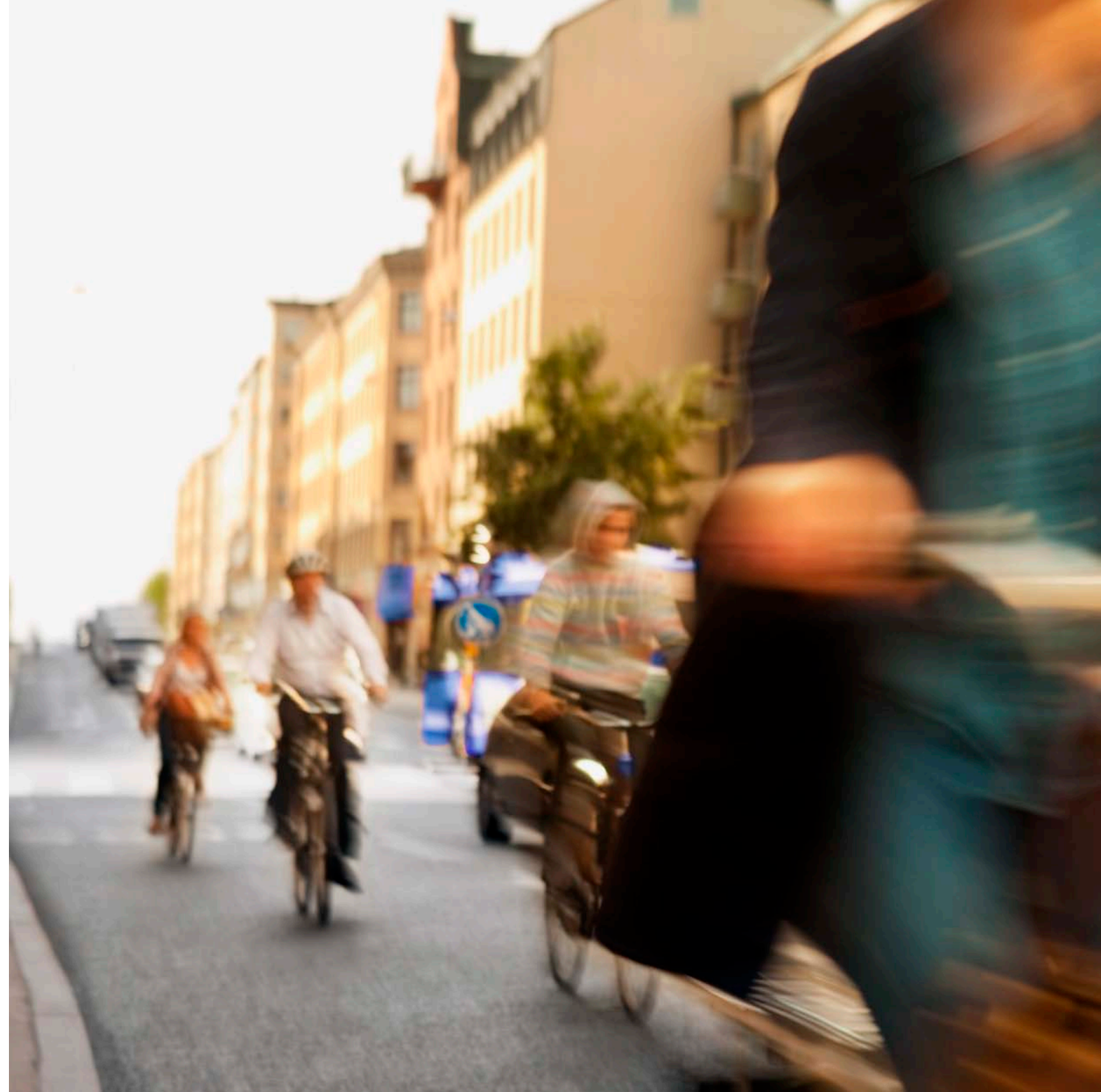
Hur påverkar egentligen socialpolitik, socialförsäkringens mål – och regleringar kring dessa – vårt välfärdssystem? FAS stödjer forskning om detta.

Andra viktiga forskningsområden är levnadsnivå och inkomst-fördelning, liksom studier av familje- och uppväxtförhållandenas betydelse för våra livschanser. Trygghetssystemets betydelse för människors villkor och utveckling är av speciellt intresse.

Till forskningen om välfärd räknas även studier av befolkning och migration. Inom området finns studier av levnadsvillkor i grupper såsom barn och äldre.

Den ökande andelen sjukskrivna i arbetskraften pekar också på vikten av att studera samspelet mellan arbetsvillkor, hälsa och social-försäkring.

Forskning om omsorg och sociala relationer handlar bland annat om anhörigvårdens villkor och om mötet mellan medborgarna och företrädare för olika institutioner inom tex individ-, familje-, äldre- och barnomsorg.

FAS I SVERIGE OCH VÄRLDEN

SVERIGE

Sverige är ett av de länder i världen som satsar mest pengar på forskning och utveckling (FoU) i förhållande till BNP. Den offentliga FoU-finansieringen sker dels genom anslag direkt till universitet och högskolor, dels genom anslag till forskningsråd och så kallade sektors-forskningsmyndigheter. Därutöver finns ett antal forskningsstiftelser som startades med offentliga medel.

År 2000 beslutade riksdagen att den statliga forskningsfinansieringen skulle omorganiseras. Det innebar att det året efter inrättades tre forskningsråd - FAS, Formas och Vetenskapsrådet - samt en myndighet för finansiering av forskning och utveckling - Vinnova.

De nya organisationerna skulle åstadkomma större effektivitet och bättre samverkan mellan olika vetenskapliga discipliner samt ge staten möjlighet att kraftsamla kring viktiga forsknings- och innovations-satsningar.

I FAS uppdrag ingår att initiera och finansiera grundforskning och behovsstyrd forskning för att främja människors arbetsliv, hälsa och välfärd. FAS har även ett samordningsansvar för forskning inom vissa områden.

I samordningsansvaret ingår forskning om äldre, funktionshinder

och handikapp, internationell migration och etniska relationer, barn och ungdomar samt socialvetenskaplig alkoholforskning.

INTERNATIONELLT

FAS har en aktiv roll inom den europeiska forskningspolitiken och stimulerar på olika sätt svenskt deltagande i europeiska och internationella forskningssamarbeten.

FAS verkar för att öka utnyttjandet av europeiska och internationella forskningsmedel som en förstärkning av den nationella forskningsfinansieringen och arbetar för att möjliggöra en ökad forskarmobilitet.

Vi arbetar för att infrastrukturen för forskning inom FAS ansvarsområden utvecklas på ett positivt sätt och har som mål att öka insatserna på det globala området genom samarbeten med övriga finansörer samt genom riktade insatser med aktörer i andra länder.

I och med att det finns ett växande intresse för FAS områden utför Sverige, både i Norden, Europa i övrigt och globalt sett, arbetar vi med en rad olika verktyg. Ett sådant är och har varit deltagande i många olika nordiska, europeiska och globala nätverk, inom bland annat Science Europe och EU:s ramprogram för forskning.

Swedage

QMSS 2, Quantitative Methods in the Social Sciences 2

MarieCurie COFUND

FUTURAGE

Nordforsk

NORIA-net on Health and Welfare

DG Sanco

ERA-AGE

Swedish Secretariat for Environmental Earth System Science (SSEESS)

Science Europe

JPI - More Years, Better Lives

EuroFound

European Social Survey

ESF

TransEurope, Transnational and changing life course inequality in Europe

DG Employment

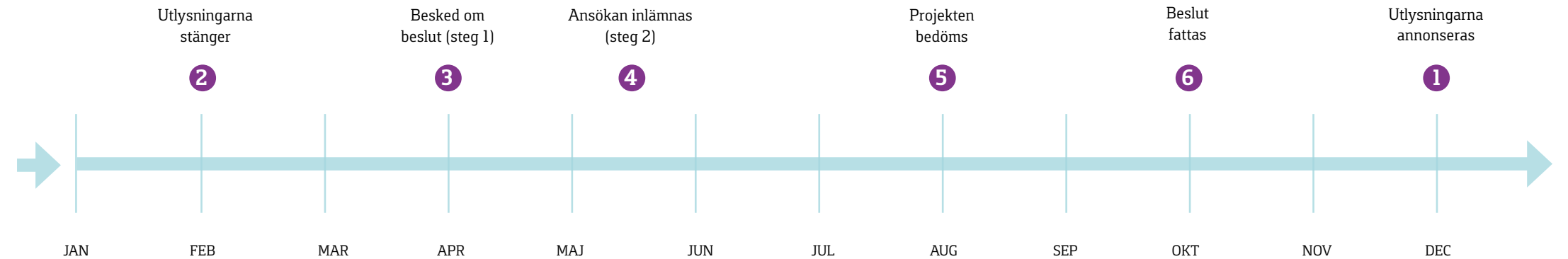
DG Research

ESCON 2, European Social Cognition Network 2

EUCCONET, European Child Cohort Network

SHARE, The Survey of health, Ageing and Retirement in Europe

FINANSIERING FRÅN FAS

FINANSIERINGSFORMER

FAS finansierar forskning, stödjer internationalisering och främjar spridning av forskningsinformation. Det sker genom ett antal olika bidragsformer. De flesta söks i konkurrens efter särskild utlysning, några kan sökas löpande.

Forskningsprojekt

Den största delen av FAS forskningsstöd utgörs av bidrag till forskningsprojekt. Projektbidragen söks i ett tvåstegsförfarande. Forskaren lämnar först in en projektskiss för bedömning. De forskare som har fått sin projektskiss godkänd av FAS får möjlighet att lämna in en fullständig ansökan.

Projektbidragen utlyses en gång om året med inlämning av skiss i början av februari och fullständig ansökan i början av juni.

FAS-centra

FAS satsar på starka forskningsmiljöer, så kallade FAS-centra. Stödet till FAS-centra möjliggör långsiktiga och strategiska satsningar på forskning som har förmågan till vetenskaplig förnyelse. FAS finansierar för närvarande 13 FAS-centra.

Forskningsprogram

Programstöd är ett basstöd om för närvarande två miljoner kronor per år i sex år. Syftet är att långsiktigt stärka och bygga ut forskarmil-

jöer inom angelägna forskningsområden och göra det möjligt för en etablerad forskargrupp att ta upp nya frågeställningar och bearbeta dem under en längre tid. Programstöd utlyses efter särskilt beslut av FAS styrelse.

Postdoc

Postdoc-bidragen är en form av projektbidrag som syftar till att ge yngre, nydisputerade forskare möjlighet att i nära anslutning till doktorsexamen fortsätta sin forskarkarriär. Ett postdoc-bidrag ges för två år och är avsett att täcka en heltidslön.

Andra finansieringsformer

Det finns även en rad andra stödformer, som exempelvis *nätverksbidrag* för att underlätta för forskare inom FAS ansvarsområde att samarbeta över institutions- och fakultetsgränser. *Konferensbidrag* kan sökas för vetenskapliga konferenser och symposier inom rådets ansvarsområde. FAS stödjer *utgivning* av svenska och nordiska vetenskapliga tidskrifter, monografier och erbjuder *journaliststipendier*. FAS *utlandsstipendier* ska göra det möjligt för forskare inom FAS ansvarsområde att vistas vid en utländsk forskningsinstitution för forskning och vidare meritering. Omvänt är syftet med FAS *gästforskarbidrag* att tillföra det svenska forskarsamhället kvalificerade kunskaper och kompetens. *Resebidrag* kan sökas för medverkan i konferenser eller för att representera Sverige i internationella sammanhang. *Planeringsbidraget* är avsett att stimulera

svenskt deltagande i europeiskt och internationellt forskningssamarbete.

För utförligare information om våra bidragsformer – se www.fas.se

BESLUTSPROCESSER

Tidsbegränsade utlysningar:

Exempelvis forskningsprojekt, forskningsprogram, postdoc, juniora forskare

1. Utlysningarna öppnar i slutet av föregående år.
2. I februari stänger utlysningarna och beredningsprocessen börjar.
3. Beslut fattas om vilka som går vidare till att lämna in fullständig ansökan. Alla projekt söks i två steg först en skiss och sedan en fullständig ansökan.
4. Sista dag att lämna in ansökningarna till steg 2.
5. I augusti sammanträder prioriteringskommittéerna för att bedöma projekten.
6. På höstens första styrelsemöte fattar FAS styrelse beslut om vilka ansökningar som beviljas.

Ständigt öppna utlysningar:

Flera bidragsformer kan man ansöka om under hela året. Beslut för dessa fattas av FAS huvudsekreterare. Exempel på ständigt öppna utlysningar är resebidrag, publiceringsbidrag, planeringsbidrag för EU-projekt, utlandsstipendium och gästforskarbidrag.

SÅ FATTAS BESLUTEN

FAS leds av en styrelse och en huvudsekreterare som myndighetschef. Båda ansvarar inför regeringen, men det är huvudsekreteraren som sköter den löpande verksamheten utifrån styrelsens direktiv. Huvudsekreteraren utses av FAS styrelse.

Styrelsen väljs på tre år och består av ordförande och tolv ledamöter med suppleanter, varav sju utses av forskarsamhället genom elektorval, det vill säga de väljs av företrädare för högskolor och universitet.

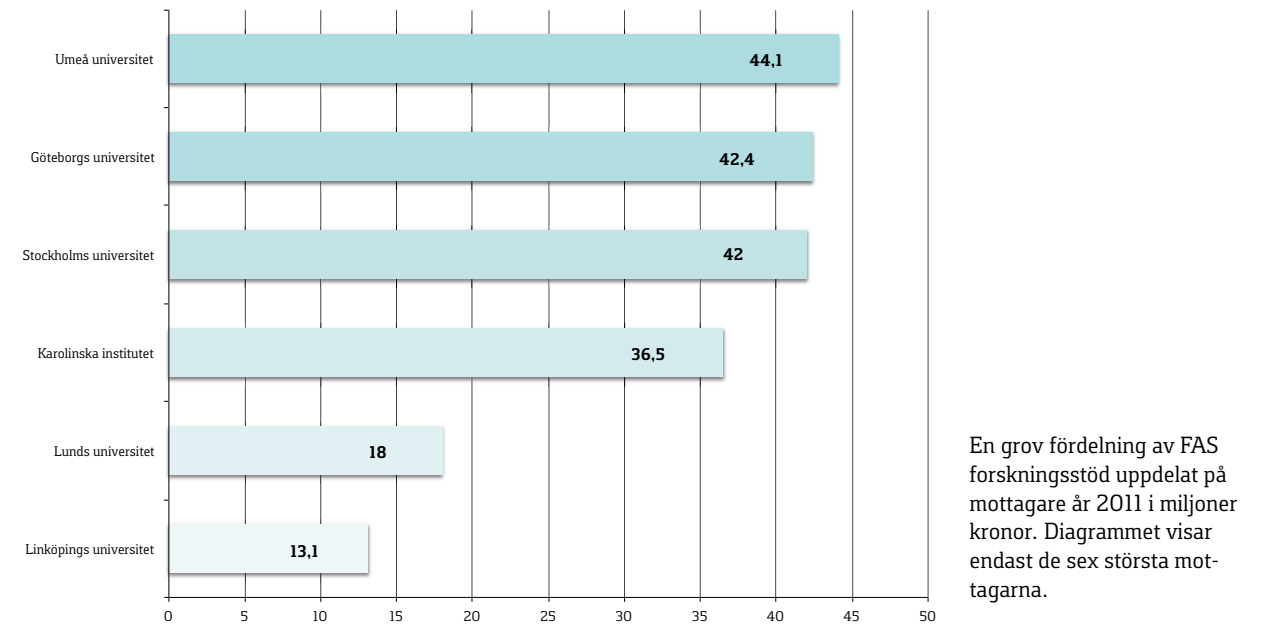
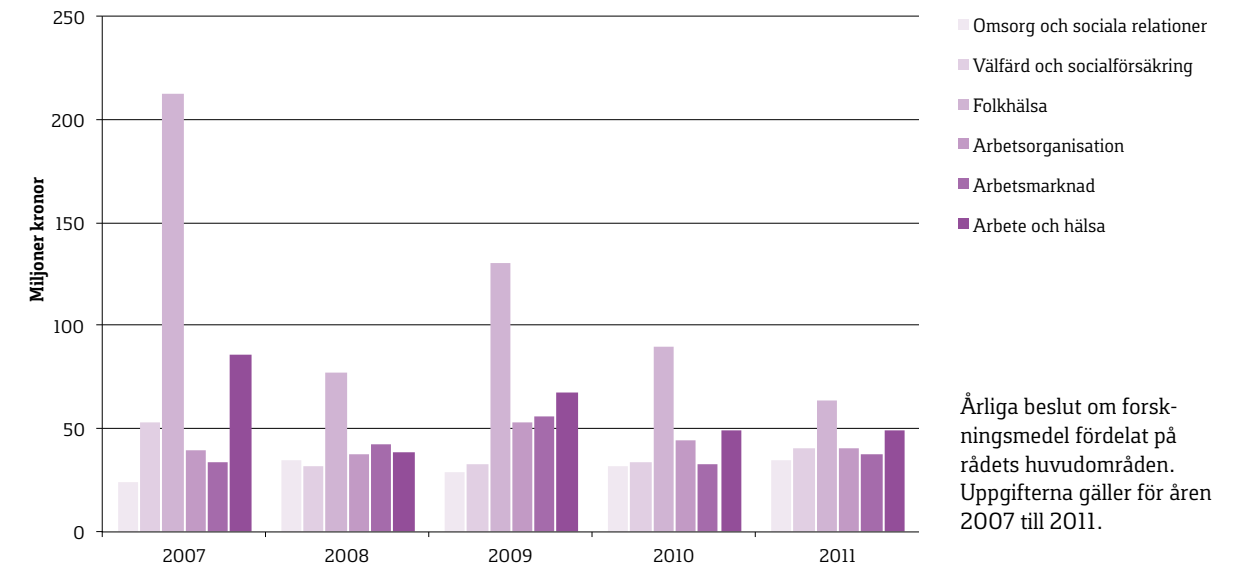
Styrelsen tillsätter prioriteringskommittéer. De har till uppgift att bedöma de forskningsansökningar som kommer in till FAS.

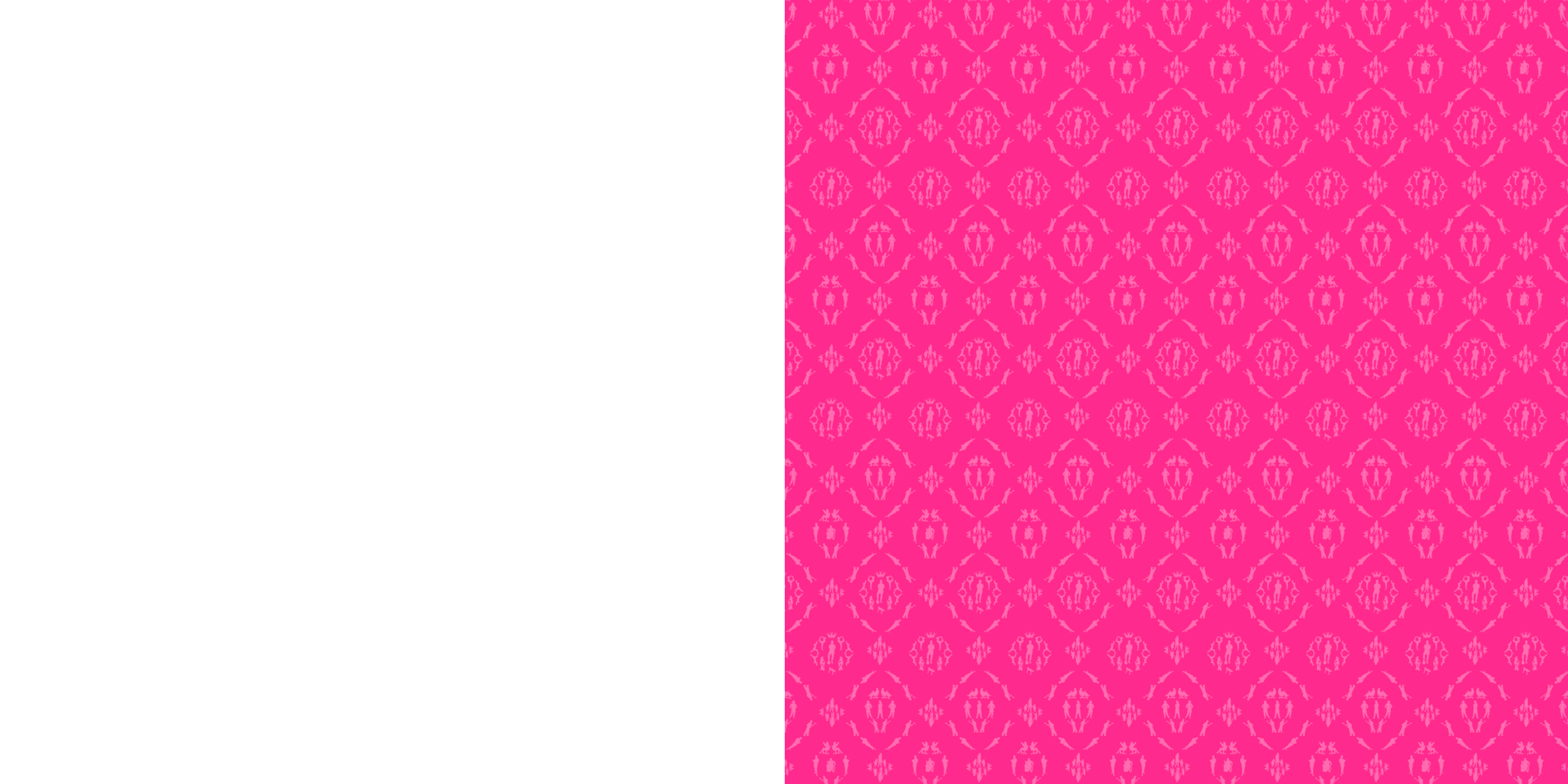
Prioriteringskommittéer

Sju prioriteringskommittéer granskar och bedömer alla projektskisser och ansökningar om projekt- och postdoc-bidrag.

Kommittéerna kompletteras med externa forskarledamöter för att täcka in respektive kommittés ansvarsområde. Dessutom tillsätter FAS särskilda bedömargrupper med internationell expertis för tematiska och särskilda utlysningar.

FAS

Postsadress: Box 894, 101 37 Stockholm. **Besöksadress:** Westmanska Palatset, Wallingatan 2, Stockholm

Telefon: 08-775 40 70, **Fax:** 08-775 40 75, **Web:** www.fas.se, **E-post:** fas@fas.se